

ZASADY OCENIANIA W I ETAPIE KSZTAŁCENIA EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA

ELEMENTY PRZEDMIOTOWEGO SYSTEMU OCENIANIA:

A. Cele oceniania w edukacji wczesnoszkolnej.

1. Ocenianie w klasach I-III ma na celu wspierać szkolny rozwój ucznia poprzez dostarczanie rzetelnej informacji o jego szkolnych osiągnięciach. Celem oceniania w edukacji wczesnoszkolnej jest:
  - poznanie uczniów i respektowanie jego indywidualnych potrzeb
  - informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie
  - doskonalenie procesu uczenia się poprzez różnicowanie nauczania w zależności od indywidualnego rytmu zdobywania wiadomości i umiejętności.
  - motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu.
2. Ocena szkolna w edukacji wczesnoszkolnej pełni wiele różnorodnych funkcji powiązanych z procesem kształcenia i wspomaganie dziecka we wszechstronnym rozwoju na miarę jego możliwości. Do tych funkcji zaliczamy:
  - funkcję informacyjną- uwzględniającą wkład pracy ucznia;
  - funkcję korekcyjną- uwzględniającą efekt, jaki osiąga uczeń;
  - funkcję motywacyjną- uwzględniającą możliwości ucznia.

B. Zakres i przedmiot oceny opisowej ucznia.

1. Ocena opisowa uwzględnia efekty dydaktyczne i wychowawcze ucznia.
2. Ocena opisowa obejmuje opis osiągnięć dydaktycznych ucznia w zakresie:
  - edukacji polonistycznej: czytanie, pisanie, mówienie, słuchanie, wypowiedanie się /ustne i pisemne/, gramatykę i ortografię.
  - edukacji matematycznej: pojęcie liczby naturalnej i jej zapis cyfrowy, opanowanie podstawowych działań arytmetycznych /dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie/, umiejętność rozwiązywania zadań tekstowych, wiadomości z geometrii i umiejętności praktycznych z tego zakresu
  - edukacji społeczno- przyrodniczej: wiedza o otaczającym środowisku przyrodniczym i środowisku społecznym, umiejętność dokonywania obserwacji
  - edukacji plastyczno- technicznej: kultura pracy, poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby, działalność plastyczno- techniczna,
  - edukacji muzycznej: odtwarzanie i słuchanie muzyki, percepcja muzyki
  - wychowanie fizyczne.: sprawność fizyczno- ruchową, elementy higieny osobistej, gry i zabawy ruchowe

- zajęć komputerowych: znajomość elementarnych podstaw obsługi komputera, posługiwanie się wybranymi programami, wyszukiwanie i korzystanie z informacji

3. Szczegółowe kryteria osiągnięć edukacyjnych zawarte są w zał.1,2,3, dla poszczególnych poziomów klas I-III.

4. W klasie I ocenianie ucznia poprzedzone jest zdiagnozowaniem jego osiągnięć, które stanowi punkt odniesienia do postępów jego rozwoju.

5. Ocena opisowa z zachowania określająca osiągnięcia wychowawcze ucznia jest formułowana zgodnie z § 13 Ust.1 Rozp. MENiS z dnia 7.09.2004r.

6. Oceniając zachowanie ucznia nauczyciel bierze pod uwagę wymagania zawarte w rozporządzeniu MENiS dotyczące oceniania:

- Wywiązywanie się z obowiązków ucznia
- Postępowanie zgodnie z dobrem społeczności szkolnej
- Godne i kulturalne zachowanie się w szkole i poza nią
- Dbłość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób
- Dbłość o honor i tradycje szkoły
- Dbłość o piękno mowy ojczystej
- Okazywanie szacunku innym osobom

OCENIANIE ZACHOWANIA UCZNIÓW w klasach I-III

1. Roczna ocena zachowania w klasach I-III ma charakter opisowy.

2. Ocenę ustala nauczyciel - wychowawca uwzględniając :

- opinię innych nauczycieli ucznia,
- opinię nie dydaktycznych pracowników szkoły,
- opinię kolegów i koleżanek,
- samoocenę ucznia.

3. Przy formułowaniu oceny zachowania nauczyciel bierze pod uwagę postawę ucznia podczas zajęć szkolnych w klasie, jak i poza nią, a także zgłoszonych zachowań pozaszkolnych

4. Ocena zachowania nie może mieć wpływu na :

- oceny z zajęć edukacyjnych,
- promocje do klasy programowo wyższej.

5. Roczna i śródroczna ocena klasyfikacyjna zachowania uwzględnia w szczególności:

- a) wywiązywanie się z obowiązków ucznia;
- b) postępowanie zgodne z dobrem społeczności szkolnej;
- c) dbłość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób;
- d) godne, kulturalne zachowanie się w szkole o poza nią;
- e) dbłość o honor i tradycje szkoły;
- f) dbłość o piękno mowy ojczystej;
- g) udział w pracach na rzecz szkoły i środowiska

6. Ustala się następującą symbolikę i skalę bieżącego oceniania zachowania:

- 6 - uczeń reprezentuje postawę wzorową
- 5 – uczeń reprezentuje postawę bardzo dobrą
- 4 – uczeń reprezentuje postawę dobrą
- 3 – uczeń reprezentuje postawę niewłaściwą

7. Kryteria oceny bieżącej zachowania:

6 – Uczeń sumiennie przygotowuje się do zajęć, często podejmuje zadania dodatkowe. Nie opuszcza zajęć szkolnych, a sporadyczne nieobecności ma zawsze usprawiedliwione. Zawsze uzupełnia braki wynikające z nieobecności. Zawsze zwraca się kulturalnie i taktownie do osób dorosłych i rówieśników, nigdy nie używa 'brzydkich słów". Przestrzega zasad bezpieczeństwa. Jest zawsze koleżeński. Jest punktualny. Wzorowo zachowuje się podczas wycieczek, wyjść, uroczystości i zajęć szkolnych. Sumiennie i rzetelnie pełni powierzone mu przez nauczycieli funkcje, np. dyżurnego. Zawsze dba i szanuje mienie własne, cudze i szkolne. Aktywnie i chętnie uczestniczy w życiu klasy i szkoły. Zawsze utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy.

5 – Uczeń jest zawsze przygotowany do zajęć. Ma usprawiedliwione wszystkie nieobecności i uzupełnia braki z nimi związane. Najczęściej zwraca się kulturalnie i taktownie do osób dorosłych i rówieśników. Stara się przestrzegać zasad bezpieczeństwa. Jest koleżeński.. Sporadycznie spóźnia się na zajęcia. Bez zastrzeżeń zachowuje się podczas wycieczek, wyjść, uroczystości i zajęć szkolnych. Bez zastrzeżeń pełni powierzone mu przez nauczycieli funkcje np. dyżurnego. Dbą i szanuje mienie własne, cudze i szkolne. Chętnie uczestniczy w życiu klasy i szkoły. Utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy.

4 – Uczeń zazwyczaj jest dobrze przygotowany do zajęć, a jego nieobecności są zazwyczaj usprawiedliwione. Zwykle zwraca się kulturalnie i taktownie do osób dorosłych i rówieśników. Zdarza mu się nie przestrzegać zasad bezpieczeństwa, ale poprawia swoje zachowanie po zwróceniu uwagi przez nauczyciela, zwykle jest koleżeński. Zdarza mu się brać udział w bójkach, kłótniach i sporach. Spóźnia się na zajęcia. Nie sprawia większych trudności podczas wycieczek, wyjść i zajęć szkolnych. Zwykle sumiennie i rzetelnie pełni powierzone mu przez nauczycieli funkcje, np. dyżurnego. Zwykle dba i szanuje mienie własne, cudze i szkolne. Uczestniczy w życiu klasy i szkoły. Zwykle utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy.

3 – Uczeń bardzo często jest nieprzygotowany do zajęć. Jego nieobecności są często nieusprawiedliwione. Uczeń niegrzecznie i nietaktownie zwraca się do dorosłych osób i rówieśników, używa wulgaryzmów. Nie przestrzega zasad bezpieczeństwa. Jest niekoleżeński. Jest konfliktowy, często bierze udział w kłótniach, bójkach

i sporach. Nagminnie spóźnia się na zajęcia. Sprawia kłopoty wychowawcze podczas wyjść, wycieczek i zajęć szkolnych. Nie wywiązuje się z powierzonych mu funkcji, np. dyżurnego. Niszczy i nie szanuje mienia własnego, cudzego i szkolnego. Niechętnie uczestniczy w życiu klasy i szkoły. Nie utrzymuje ładu i porządku w miejscu pracy.

C. Narzędzia i metody oceniania umiejętności ucznia.

1. Ocenę opisową redaguje się na podstawie informacji zgromadzonych za pomocą narzędzi oceniania.
2. Gromadząc informacje na temat postępów ucznia nauczyciel korzysta z następujących metod i narzędzi kontrolno-diagnostycznych takich jak:
  - sprawdziany
  - testy kompetencji
  - podręczniki
  - zeszyty ucznia i zeszyty ćwiczeń
  - bieżącą obserwację ucznia.
3. W systemie oceniania bierzemy również pod uwagę:
  - prace domowe
  - wytwory pracy ucznia
  - prace średnio i długoterminowe
  - udział w konkursach

D. Sposoby dokumentowania osiągnięć uczniów

1. Bieżącą ocenę ucznia nauczyciel rejestruje/dokumentuje/ dokonując zapisów:
  - w dzienniku lekcyjnym
  - na wytworach pracy ucznia
  - w zeszycie ucznia i ćwiczeniach
2. Przy ocenianiu bieżącym w klasach I-III oprócz oceny opisowej stosuje się:
  - Pochwały ustne
  - Symbole cyfrowe 1,2,3,4,5,6

Przyjmuje się następujące skróty słowne ocen cyfrowych:

- Ocena celująca (cel) – 6
- Ocena bardzo dobra (bdb) – 5
- Ocena dobra (db) – 4
- Ocena dostateczna (dst) – 3
- Ocena dopuszczająca (dop) – 2
- Ocena niedostateczna (ndst) – 1
- W ocenie bieżącej dopuszcza się stosowanie +(plus) i – (minus)

Wymagania procentowe z prac kontrolnych na daną ocenę: %

100	6 (celująca)
99-90	5 (bardzo dobra)
89-75	4 (dobra)
74-50	3 (dostateczna)
49-30	2 (dopuszczająca)
29 -0	1 (niedostateczna)

Dyktanda

- ocenia się ilość błędów ortograficznych, literowych i interpunkcyjny

ILOŚĆ BŁĘDÓW	OCENA
0-1	5
2-3	4
4-5	3
6-7	2
8 i więcej	1

UWAGA: Dla uczniów objętych pomocą psychologiczno- pedagogiczną wymagania są dostosowane do aktualnych możliwości ucznia.

E. Sposoby powiadamiania uczniów i rodziców przez nauczycieli, o postępach uczniów w nauce i zachowaniu.

1. Na początku roku szkolnego rodzice otrzymują wymagania programowe, zgodnie z którymi nauczyciel ocenia osiągnięcia ucznia oraz na bieżąco otrzymują informacje o postępach swoich dzieci zgodnie z zapisem zawartym w pkt. C i D niniejszego dokumentu.
  2. Na zakończenie każdego semestru, rodzice otrzymują informację o postępach ucznia w formie karty osiągnięć ucznia lub oceny opisowej z wyjątkiem pierwszego półrocza klasy pierwszej.
  3. Śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne są ocenami opisowymi.
- Ocena roczna jest przedstawiona w formie opisu osiągnięć ucznia na świadectwie.

Kryteria oceniania uczniów w edukacji wczesnoszkolnej - Klasa III

	Edukacja polonistyczna
Celujący (cel) 6	<p>Czytanie: czyta płynnie z ekspresją każdy tekst, czyta ze zrozumieniem tekst literacki i odpowiada na wszystkie pytania z nim związane.</p> <p>Pisanie: pisze bezbłędnie z pamięci i ze słuchu z zachowaniem prawidłowego kształtu liter i ich połączeń, zna i zawsze stosuje zasady ortograficzne, tworzy swobodne teksty.</p> <p>Mówienie: stosuje logiczne wypowiedzi wielozdaniowe, poprawne pod względem językowym, posługuje się bogatym słownictwem (stosuje np. związki frazeologiczne), potrafi wyrazić i uzasadnić swoją opinię na każdy temat. Zna i określa części mowy.</p>
Bardzo dobry (bdb.) 5	<p>Czytanie: czyta płynnie i wyraziście pełnymi zdaniami tekst do kl. III, czyta płynnie z podziałem na role, umie czytać cicho ze zrozumieniem tekst literatury popularnej i odpowiadać na pytania z nim związane.</p> <p>Pisaniem: umie pisać z pamięci i ze słuchu w zakresie opracowanego słownictwa, zna i stosuje zasady ortograficzne, układa zdania pojedyncze rozwinięte, potrafi napisać swobodny tekst na określony temat, płynnie, czytelnie i estetycznie pisze wyrazy i zdania.</p> <p>Mówienie: wypowiada się w uporządkowanej formie, potrafi poprawnie, w rozwiniętej formie wypowiadać się n/t przeżyć i własnych doświadczeń, posiada bogaty zasób słownictwa. Zna i określa podstawowe części mowy.</p>
Dobry (db.) 4	<p>Czytanie: czyta zdaniami, popełnia nieliczne błędy, po samodzielnym przeczytaniu tekstu odpowiada na proste pytania.</p> <p>Pisanie: poprawnie zapisuje wyrazy i zdania z pamięci i ze słuchu, zna i zazwyczaj stosuje zasady ortograficzne, potrafi samodzielnie ułożyć i zapisać poprawne pod względem językowym zdanie pojedyncze rozwinięte</p> <p>Mówienie: wypowiada się zdaniami pojedynczymi, rozwiniętymi, poprawnymi pod względem językowym i logicznym. Rozpoznaje podstawowe części mowy.</p>

<p>Dostateczny (dst.) 3</p>	<p>Czytanie: czyta wyrazami, nie zawsze potrafi w sposób płynny połączyć wyrazy w zdania, popełnia błędy, po samodzielnym przeczytaniu tekstu odpowiada na proste pytania czasami z pomocą nauczyciela.</p> <p>Pisanie: zapisuje większość wyrazów i zdań popełniając nieliczne błędy, zna zasady ortograficzne, ale nie zawsze potrafi je zastosować podczas samodzielnego pisania. Czasami błędnie konstruuje zdania pojedyncze rozwinięte.</p> <p>Mówienie: wypowiada się zdaniami pojedynczymi rozwiniętymi, popełnia drobne błędy językowe lub logiczne, czasem powtarza wyrazy lub zdania. Myli podstawowe części mowy.</p>
<p>Dopuszczający (dop.) 2</p>	<p>Czytanie: czyta sylabami, głoskami, popełnia liczne błędy, potrafi w wolnym tempie przeczytać ze zrozumieniem tekst i prawidłowo odpowiedzieć na niektóre pytania z nim związane, wyróżnia postacie nie zawsze wydarzenia.</p> <p>Pisanie: pisząc z pamięci i ze słuchu popełnia liczne błędy, nie potrafi wykorzystać poznanych zasad ortograficznych, pisze i układa zdanie pojedyncze z pomocą nauczyciela. Rozpoznaje części mowy z pomocą nauczyciela.</p> <p>Mówienie: wypowiada się zdaniami prostymi, popełnia sporo błędów językowych i logicznych, wykazuje ubogi zasób słownictwa.</p>
<p>Niedostateczny (ndst.) 1</p>	<p>Czytanie: czyta bardzo wolno, czasem głoskuje, ma trudności z przeczytaniem wielosylabowych wyrazów, zniekształca je lub w ogóle nie przeczyta tekstu, nie potrafi samodzielnie przeczytać tekstu, nie czyta ze zrozumieniem</p> <p>Pisanie: w pisaniu z pamięci i ze słuchu popełnia bardzo liczne błędy, opuszcza lub przestawia litery i wyrazy, nie stosuje zasad ortograficznych, nie potrafi ułożyć i zapisać zdania prostego nawet z pomocą nauczyciela</p> <p>Mówienie: ma kłopoty z wypowiedzianiem się na temat, na pytania odpowiada jednym wyrazem lub w ogóle nie udzieli odpowiedzi. Nie rozpoznaje prawidłowo części mowy.</p>

	Edukacja matematyczna
Celujący (cel) 6	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i></p> <p>Samodzielnie i biegle dodaje i odejmuje w zakresie 1000, samodzielnie i biegle mnoży i dzieli w zakresie 100, mnoży liczbę dwucyfrową, zna i stosuje kolejność wykonywania działań.</p> <p><i>Zadania tekstowe.</i></p> <p>Samodzielnie rozwiązuje dowolną metodą złożone zadania dwudziałaniowe i bez trudu układa treść do zadania, rysunku, schematu graficznego, działania arytmetycznego</p> <p><i>Umiejętności praktyczne.</i></p> <p>Prawidłowo i samodzielnie dokonuje pomiarów długości i masy oraz zapisuje wyniki za pomocą skrótów poznanych jednostek, porównuje jednostki i dokonuje prawidłowo ich zamiany, zawsze prawidłowo i samodzielnie dokonuje prostych obliczeń pieniężnych w różnych jednostkach, zawsze prawidłowo i samodzielnie wykonuje obliczenia kalendarzowe, pisze i odczytuje daty (za pomocą cyfr rzymskich i arabskich).</p>
Bardzo dobry (bdb.) 5	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i></p> <p>Rozumie i sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 100, rozumie i sprawnie mnoży i dzieli w zakresie 100, sprawdza wynik dodawania za pomocą odejmowania i wynik mnożenia za pomocą dzielenia, rozwiązuje łatwe równania z niewiadomą w postaci okienka.</p> <p><i>Zadania tekstowe.</i></p> <p>Samodzielnie i bezbłędnie rozwiązuje proste i złożone zadania z treścią, umie układać treść zadań do sytuacji życiowej, rysunku, działania arytmetycznego</p> <p><i>Umiejętności praktyczne.</i></p> <p>Umie praktycznie zastosować poznane wiadomości dotyczące jednostek miary, wagi, czasu, pieniędzy. Samodzielnie oblicza obwód trójkąta, kwadratu i prostokąta.</p>
Dobry (db.) 4	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i></p> <p>Samodzielnie dodaje i odejmuje i odejmuje liczby w zakresie 100, mnoży i dzieli w zakresie 100, popełnia nieliczne błędy.</p>

	<p><i>Zadania tekstowe.</i> Potrafi samodzielnie rozwiązać proste zadanie tekstowe</p> <p><i>Umiejętności praktyczne.</i> Umie praktycznie zastosować większość poznanych wiadomości dotyczących jednostek miary, wagi, czasu i pieniędzy. Mierzy i oblicza obwód trójkąta, kwadratu, prostokąta.</p>
Dostateczny (dst.) 3	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i> Większość działań na dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 wykonuje poprawnie, mnoży i dzieli w zakresie 100 popełniając nieliczne błędy, zdarza się, że liczy na konkretach</p> <p><i>Zadania tekstowe.</i> Rozwiązuje proste zadania tekstowe, czasem z pomocą</p> <p><i>Umiejętności praktyczne.</i> Popełnia nieliczne błędy przy dokonywaniu pomiarów długości, masy, czasu, myli się w obliczeniach pieniężnych.</p>
Dopuszczający (dop.) 2	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i> Dodaje i odejmuje w zakresie 100 popełniając błędy lub działając na konkretach, mnoży i dzieli w zakresie 100 popełniając błędy lub działając na konkretach.</p> <p><i>Zadania tekstowe.</i> Proste zadania jednodziałaniowe rozwiązuje wyłącznie z pomocą nauczyciela.</p> <p><i>Umiejętności praktyczne.</i> Z pomocą dokonuje prostych pomiarów długości, masy, czasu i obliczeń pieniężnych, często popełnia błędy w pomiarach, odczytuje tylko pełne godziny na zegarze, ma trudności z liczeniem pieniędzy, wycinkowo zna skróty jednostek.</p>
Niedostateczny (ndst.) 1	<p><i>Działania w zakresie dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia.</i> Popełnia bardzo liczne błędy przy dodawaniu i odejmowaniu w zakresie 1000, nie potrafi opanować mnożenia i dzielenia w zakresie 100. Nie posiada ukształtowanego pojęcia dziesiętkowego systemu pozycyjnego</p> <p><i>Zadania tekstowe.</i> Nie rozwiązuje zadań tekstowych nawet z pomocą nauczyciela</p>

	<p><i>Umiejętności praktyczne.</i></p> <p>Mimo pomocy nie dokonuje obliczeń zegarowych, pomiarów długości i masy, nie zna skrótów poznanych jednostek, nie potrafi liczyć pieniędzy, nie zapisuje dat.</p>
	<p>Edukacja społeczno- przyrodnicza</p>
<p>Celujący (cel.) 6</p>	<p>Posiada rozległą wiedzę o otaczającym środowisku przyrodniczym, zna swoją miejscowość, potrafi opowiadać o zabytkach i ciekawych miejscach, potrafi posługiwać się mapą, umie obserwować zjawiska przyrodnicze, analizować je, wyjaśniać, posługuje się mapą, wskazuje na niej większe miasta, rzeki, regiony. Tworzy i kompletuje samodzielne zbiory o tematyce przyrodniczej.</p>
<p>Bardzo dobry (bdb.) 5</p>	<p>Posiada ogólną wiedzę o otaczającym świecie. Obserwuje i opowiada o poznanych zjawiskach przyrodniczych. Dostrzega związki przyczynowo- skutkowe zachodzące w przyrodzie, rozpoznaje zboża, rośliny oleiste i włókniste okopowe oraz wodne, tworzy łańcuch pokarmowy zwierząt, wyróżnia warstwy lasu i zna jego znaczenie, zna większość roślin chronionych, charakteryzuje zwierzęta różnych środowisk, określa kierunki na mapie, zna najstarsze miasta Polski i jej rzeki, stosuje w praktyce wiadomości i umiejętności dotyczące zachowania w ruchu drogowym, zna własne ciało, przestrzega zasad higieny.</p>
<p>Dobry (db.) 4</p>	<p>Posiada podstawową wiedzę o otaczającym środowisku społeczno- przyrodniczym. Orientuje się czym zajmują się ludzie pracujący w najbliższej okolicy, zna swoją dzielnicę, dostrzega zmiany zachodzące w przyrodzie, zna i stosuje zasady zachowania się na drodze, zna budowę roślin i zwierząt oraz tryb ich życia, rozpoznaje rośliny oleiste, włókniste i okopowe, wymienia i opisuje warstwy lasu, tworzy proste łańcuchy pokarmowe, zazwyczaj przestrzega zasad higieny własnej i otoczenia, szanuje otaczające środowisko.</p>
<p>Dostateczny (dst.) 3</p>	<p>Posiada wybiórcze wiadomości dotyczące lasu, ochrony środowiska, środków transportu i zachowania się w ruchu drogowym, zna najstarsze miasta i wyróżnia krajobrazy Polski, rozpoznaje rośliny oleiste, włókniste, okopowe i wodne, wymienia i nazywa warstwy lasu, tworzy proste</p>

	łańcuchy pokarmowe, nie zawsze przestrzega zasad higieny. Stara się przestrzegać norm społecznych.
Dopuszczający (dop.) 2	Z pomocą nauczyciela wypowiada się na temat środowiska, posiada wycinkową wiedzę o otaczającym środowisku, wymienia gatunki zwierząt żyjących w lesie na polu i w wodzie, nazywa zboża, rośliny oleiste, włókniste i okopowe, wyróżnia warstwy lasu, zna zasady bezpieczeństwa dotyczące pieszych, nie zawsze przestrzega zasad higieny, rzadko przestrzega norm społecznych.
Niedostateczny (ndst.) 1	Nie orientuje się w otaczającym środowisku, nie rozumie zachodzących w przyrodzie zjawisk i niechętnie je obserwuje, nie dba o rośliny klasowe i otaczające środowisko, nie stosuje zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
	Edukacja plastyczno- techniczna
Celujący (cel.) 6	Treść pracy jest zawsze adekwatna do tematu, poszukuje oryginalnych rozwiązań, elementy są właściwie rozplano- wane na płaszczyźnie i w przestrzeni, praca odznacza się różnorodnością elementów i dbałością o szczegóły, Chętnie wykonuje prace dodatkowe z własnej inicjatywy.
Bardzo dobry (bdb.) 5	Za pomocą prac plastycznych przedstawia zjawiska otaczającej rzeczywistości, dba o dobór barw i szczegóły, potrafi zorganizować sobie warsztat pracy, prace wykonuje starannie, estetycznie, zgodnie z tematem, celowo dobiera i ekonomicznie wykorzystuje środki materiałowe. Projektuje i wykonuje płaskie i przestrzenne formy użytkowe. Dbą o porządek w miejscu pracy.
Dobry (db.) 4	Zazwyczaj samodzielnie przygotowuje stanowisko pracy, prace są zazwyczaj zgodne z tematem, nie zawsze staranne i estetyczne choć doprowadzone do końca. Potrafi projektować i wykonać płaskie formy użytkowe.
Dostateczny (dst.) 3	Z pomocą przygotowuje stanowisko pracy, prace wykonuje niedokładnie i nie zawsze estetyczne, nie zawsze doprowadza prace do końca. Rzadko dba o dobór barw i szczegóły. Potrafi wykonać płaskie formy użytkowe według wzoru.

Dopuszczający (dop.) 2	Prace wykonuje mało estetycznie, schematycznie, nie zawsze zgodnie z tematem, nie dba o dobór barw i szczegóły, nie zawsze doprowadza prace do końca.
Niedostateczny (ndst.) 1	Nie podejmuje pracy, niszczy swoją pracę
	Edukacja muzyczna
Celujący (cel.) 6	Tworzy muzykę, gra na instrumentach melodycznych, wykazuje aktywną postawę twórczą i szczególne umiejętności muzyczne, tańczy przed publicznością tańce.
Bardzo dobry (bdb.) 5	Śpiewa piosenki z właściwą intonacją, zna i odczytuje nazwy solmizacyjne, improwizuje rytm w określonym metrum, interpretuje ruchem, gra na instrumentach tematy rytmiczne, wyróżnia elementy muzyki, określa nastroj słuchanej muzyki.
Dobry (db.) 4	Umie zaśpiewać poznane piosenki, zna nazwy solmizacyjne, popełnia nieliczne błędy wyklaskując podany rytm, interpretuje ruchem tematy rytmiczne i piosenki.
Dostateczny (dst.) 3	Prawidłowo śpiewa większość poznanych piosenek, z pomocą potrafi wyklaskać podany rytm, akompaniować do zabaw, rozpoznaje nazwy solmizacyjne.
Dopuszczający (dop.) 2	Próbuje zaśpiewać prawidłowo piosenki, z pomocą nauczyciela rytmicznie recytuje proste teksty i określa nastroj słuchanych utworów.
Niedostateczny (ndst.) 1	Nie potrafi zaśpiewać żadnej poznanej piosenki, mimo pomocy nie potrafi wyklaskać prostych rytmów, określić nastroju słuchanej muzyki.
	Wychowanie fizyczne
Celujący (cel.) 6	Zwinnie, sprawnie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne, z zaangażowaniem bierze udział w grach zespołowych, bez zastrzeżeń stosuje się do zasad poznanych gier i zabaw, reprezentuje klasę, szkołę w zawodach sportowych

Bardzo dobry (bdb.) 5	Starannie i prawidłowo wykonuje ćwiczenia, zna i respektuje zasady poznanych gier i zabaw, przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas ćwiczeń oraz zasad sportowej rywalizacji.
Dobry (db.) 4	Potrafi wykonać ćwiczenia gimnastyczne, przestrzega zasad poznanych gier i zabaw, zwykle przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas ćwiczeń i zasad fair-play.
Dostateczny (dst.) 3	Większość ćwiczeń wykonuje poprawnie, nie zawsze stosuje się do zasad poznanych gier i zabaw, czasami narusza zasady bezpieczeństwa podczas ćwiczeń.
Dopuszczający (dop.) 2	Niechętnie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne, ma trudności z ich wykonaniem mimo pomocy nauczyciela, nie stosuje się do zasad poznanych gier i zabaw, uchyla się od udziału w grach zespołowych.
Niedostateczny (ndst.) 1	Uchyla się od wykonywania ćwiczeń gimnastycznych, nie przestrzega zasad bezpieczeństwa w czasie gier zabaw, nie bierze udziału w grach i zabawach.
	Zajęcia komputerowe
Celujący (cel.) 6	Zna i przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Efektywnie wykorzystuje czas pracy, jest zaangażowany i aktywny. Doskonale posługuje się wybranymi narzędziami z Przybornika. Potrafi w pełni wykorzystać zdobyta wiadomości i umiejętności. Samodzielnie i sprawnie wyszukuje potrzebne informacje na stronach www.
Bardzo dobry (bdb.) 5	Zna i przestrzega zasad bezpieczeństwa. Sprawnie posługuje się myszką. Samodzielnie korzysta z wybranych klawiszy na klawiaturze. Zna zastosowanie kalkulatora. Samodzielnie kopiuje, usuwa, zmniejsza i powiększa, zapisuje pliki oraz zmienia położenie przedmiotów.
Dobry (db.) 4	Stara się być aktywny, dostosowuje się do obowiązujących zasad. Korzysta z wybranych klawiszy na klawiaturze. Posługuje się narzędziami z Przybornika. Nie ma większych problemów użyciem poznanych narzędzi oraz wykorzystuje

	umiejętności kopiowania, usuwania, pomniejszania, powiększania, obracania elementów. Pisze za pomocą klawiatury.
Dostateczny (dst.) 3	Zna najważniejsze fakty dotyczące pracy z komputerem. Jest słabo zaangażowany w pracę. Zna klawiaturę, bez większych problemów posługuje się myszką. Ma czasami problem z użyciem poznanych narzędzi. Często potrzebuje pomocy przy zapisywaniu plików. Uruchamia przeglądarkę, z pomocą wyszukuje informacje.
Dopuszczający (dop.) 2	Często nie przestrzega zasad bezpieczeństwa. Potrzebuje pomocy posługując się wybranymi narzędziami. Z pomocą nauczyciela otwiera i zamyka program Word ma problemy posługując się klawiszami. Popełnia liczne błędy zarówno w zakresie wiedzy merytorycznej, jak i działania praktycznego.

WYMAGANIA EDUKACYJNE UCZNIA PO UKOŃCZENIU KLASY 3

III. Wymagania szczegółowe na koniec klasy III szkoły podstawowej zgodne z nową podstawą programową

Edukacja polonistyczna:

Uczeń kończący klasę III:

Korzysta z informacji:

- uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji,
- czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski,
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje i w miarę możliwości korzysta ze słowników i encyklopedii przeznaczonych dla dzieci na I etapie edukacyjnym,
- zna formy użytkowe: życzenia, zaproszenie, zawiadomienie, list, notatka do kroniki; potrafi z nich korzystać;

Analizuje i interpretuje teksty kultury:

- przejawia wrażliwość estetyczną, rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt dziełami literackimi, w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów,
- czyta teksty i recytuje wiersze z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji,
- ma potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci, czyta wybrane przez siebie i wskazane przez nauczyciela książki, wypowiada się na ich temat,
- pod kierunkiem nauczyciela korzysta z podręczników i zeszytów ćwiczeń oraz innych środków dydaktycznych;

Tworzy wypowiedzi:

- w formie ustnej i pisemnej: kilkudzaniową wypowiedź, krótkie opowiadanie i opis, list prywatny, życzenia, zaproszenie,
- dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych,
- uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych,

- dba o kulturę wypowiedzenia się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym;
- stosuje formuły grzecznościowe,
- dostrzega różnicę pomiędzy literą i głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście, pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii),
- dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną,
- przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości
- samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe

Edukacja muzyczna

Uczeń kończący klasę III:

W zakresie odbioru muzyki zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej:

- śpiewa w zespole piosenki ze słuchu (nie mniej niż 10 utworów w roku szkolnym);
- śpiewa z pamięci hymn narodowy,
- gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty),
- realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne;
- reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje),
- tańczy podstawowe kroki i figury krakowiaka, polki oraz innego, prostego tańca ludowego,
- rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz),
- aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozróżnia i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, rozpoznaje utwory wykonane: solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; orientuje się w rodzajach głosów ludzkich (sopran, bas oraz w instrumentach muzycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet, perkusja);

- rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części);

W zakresie tworzenia muzyki:

- tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki,
- improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad,
- wykonuje proste utwory, interpretuje je zgodnie z ich rodzajem i funkcją.

Edukacja plastyczna

Uczeń kończący klasę III

W zakresie percepcji sztuki:

- określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym;
- uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz,
- korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora);

W zakresie ekspresji przez sztukę:

- podejmuje działalność twórczą posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura, w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne),
- realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych);

W zakresie recepcji sztuki:

- rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka, jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografia, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową,

- rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej)

Edukacja społeczna

Uczeń kończący klasę III

- odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym; zna wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin:
  - wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi,
  - znaczenie powietrza i wody dla życia,
  - znaczenie wybranych skał i minerałów dla człowieka (np. węgla i gliny);
  - nazywa części ciała i organy wewnętrzne zwierząt i ludzi (np. serce, płuca, żołądek);
  - zna podstawowe zasady racjonalnego odżywiania się; rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia i stosuje się do zaleceń stomatologa i lekarza;
  - dba o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych (w miarę swoich możliwości); orientuje się w zagrożeniach ze strony roślin i zwierząt, a także w zagrożeniach typu burza, huragan, śnieżycy, lawina, powódź, itp.; wie, jak trzeba zachować się w takich sytuacjach.

Edukacja matematyczna

Uczeń kończący klasę III

- liczy (w przód i w tył) od danej liczby po 1, dziesiątkami od danej liczby w zakresie 100 i setkami od danej liczby w zakresie 1000;
- zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000;
- porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 1000 (słownie i z użyciem znaków $<$, $>$, $=$);
- dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100 (bez algorytmów działań pisemnych); sprawdza wyniki odejmowania za pomocą dodawania;

- podaje z pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia; sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia;
- rozwiązuje łatwe równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę);
- rozwiązuje zadania tekstowe wymagające wykonania jednego działania (w tym zadania na porównywanie różnicowe, ale bez porównywania ilorazowego);
- wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w sytuacjach codziennych wymagających takich umiejętności;
- mierzy i zapisuje wynik pomiaru długości, szerokości i wysokości przedmiotów oraz odległości; posługuje się jednostkami: milimetr, centymetr, metr
- wykonuje łatwe obliczenia dotyczące tych miar (bez zamiany jednostek i wyrażeń dwumianowanych w obliczeniach formalnych);
- używa pojęcia kilometr w sytuacjach życiowych, np. jechaliśmy autobusem 27 kilometrów (bez zamiany na metry);
- waży przedmioty, używając określeń: kilogram, pół kilograma, dekagram, gram wykonuje łatwe obliczenia, używając tych miar (bez zamiany jednostek i bez wyrażeń dwumianowanych w obliczeniach formalnych);
- odmierza płyny różnymi miarkami; używa określeń: litr, pół litra, ćwierć litra;
- odczytuje temperaturę (bez konieczności posługiwania się liczbami ujemnymi, np. 5 stopni mrozu, 3 stopnie poniżej zera);
- odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII;
- podaje i zapisuje daty; zna kolejność dni tygodnia i miesięcy;
- porządkuje chronologicznie daty; wykonuje obliczenia kalendarzowe w sytuacjach życiowych;
- odczytuje wskazania zegarów: w systemach: 12- i 24-godzinnym, wyświetlających cyfr i ze wskazówkami; posługuje się pojęciami: godzina, pół godziny, kwadrans, minuta;
- wykonuje proste obliczenia zegarowe (pełne godziny);
- rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty (również nietypowe, położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie);

- rysuje odcinki o podanej długości; oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów (w centymetrach);
- rysuje drugą połowę figury symetrycznej; rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu; kontynuuje regularność w prostych motywach (np. szlaczki, rozety).

Zajęcia komputerowe

Uczeń kończący klasę III

Umie obsługiwać komputer:

- posługuje się myszą i klawiaturą,
- poprawnie nazywa główne elementy zestawu komputerowego;
- posługuje się wybranymi programami i grami edukacyjnymi, rozwijając swoje zainteresowania; korzysta z opcji w programach;
- wyszukuje i korzysta z informacji:
- przegląda wybrane przez nauczyciela strony internetowe (np. stronę swojej szkoły),
- dostrzega elementy aktywne na stronie internetowej, nawiguje po stronach w określonym zakresie,
- odtwarza animacje i prezentacje multimedialne;

Tworzy teksty i rysunki:

- wpisuje za pomocą klawiatury litery, cyfry i inne znaki, wyrazy i zdania,
- wykonuje rysunki za pomocą wybranego edytora grafiki, np. z gotowych figur;

Zna zagrożenia wynikające z korzystania z komputera, Internetu i multimediiów:

- wie, że praca przy komputerze męczy wzrok, nadwyręża kręgosłup, ogranicza kontakty społeczne ma wiadomość niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów i podawania swojego adresu,
- stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, Internetu i multimediiów.

Zajęcia techniczne

Uczeń kończący klasę III:

Zna środowisko techniczne na tyle, że:

- orientuje się w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku („jak to zrobiono?”): meble, domy, samochody, sprzęt gospodarstwa domowego,
- rozpoznaje rodzaje maszyn i urządzeń: transportowych (samochody, statki, samoloty), wytwórczych (narzędzia, przyrządy), informatycznych (komputer, laptop, telefon komórkowy);
- orientuje się w rodzajach budowli (budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe, mosty, tunele, wieże) i urządzeń elektrycznych (latarka, prądnica rowerowa),
- określa wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu),

Realizuje „drogę” powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu:

- przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności, dobiera odpowiednie materiały (papier, drewno, metal, tworzywo sztuczne, materiały włókiennicze) oraz narzędzia,
- rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zespołowej,
- posiada umiejętności: odmierzenia potrzebnej ilości materiału, cięcia papieru, tektury itp. schematów rysunkowych, np. buduje latawce, makiety domów, mostów, modele samochodów, samolotów i statków,

Dbą o bezpieczeństwo własne i innych:

- utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy,
- właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych,
- wie, jak należy bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; wie, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku.

Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna

Uczeń kończący klasę III

W zakresie sprawności fizycznej:

- realizuje marszobiegi trwający co najmniej 15 minut,
- umie wykonać próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa;

W zakresie treningu zdrowotnego:

- przyjmuje pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń oraz wykonuje przewrót w przód,
- skacze przez skakankę, wykonuje przeskoki jednonóż i obunóż nad niskimi przeszkodami,
- wykonuje ćwiczenia równoważne bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie;

W zakresie sportów całego życia i wypoczynku:

- posługuje się piłką: rzuca, chwytą, kozłuje, odbija i prowadzi ją,
- jeździ np. na rowerze, wrotkach; przestrzega zasad poruszania się po drogach,
- bierze udział w zabawach, mini grach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego,
- wie, jak należy zachować się w sytuacjach zwycięstwa i radzi sobie z porażkami w miarę swoich możliwości;

W zakresie bezpieczeństwa i edukacji zdrowotnej:

- dba o higienę osobistą i czystość odzieży,
- wie, jakie znaczenie dla zdrowia ma właściwe odżywianie się oraz aktywność fizyczna,
- wie, że nie może samodzielnie zażywać lekarstw i stosować środków chemicznych niezgodnie z przeznaczeniem,
- dba o prawidłową postawę, np. siedząc w ławce, przy stole,
- przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w trakcie zajęć ruchowych, potrafi wybrać bezpieczne miejsce do zabaw i gier ruchowych; wie, do kogo zwrócić się

o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia - identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; podejmuje obowiązki domowe i rzetelnie je wypełnia;

- rozumie co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny i wie, że trzeba do niej dostosować swe oczekiwania;
- wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe);
- rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania;
- jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku;
- jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.;
- wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa;
- zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je;
- uczestniczy w szkolnych wydarzeniach;
- zna najbliższą okolicę licea, jej ważniejsze obiekty, tradycje; wie w jakim regionie mieszka;
- uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność;
- zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy) i najważniejsze wydarzenia historyczne; orientuje się w tym, że są ludzie szczególnie zasłużeni dla miejscowości, której mieszka, dla Polski i świata;
- wie, jak ważna jest praca w życiu człowieka; wie, jaki zawód wykonują jego najbliżsi i znajomi; czym zajmuje się np. kolejarz, aptekarz, policjant, weterynarz;
- zna zagrożenia ze strony ludzi; potrafi powiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie;
- zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski numer alarmowy 112.

Edukacja przyrodnicza

Uczeń kończący klasę III

- obserwuje i prowadzi proste doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem;
- opisuje życie w wybranych ekosystemach: w lesie, ogrodzie, parku, łące i zbiornikach wodnych;
- nazywa charakterystyczne elementy typowych krajobrazów Polski: nadmorskiego, nizinnego, górskiego;
- wymienia zwierzęta i rośliny typowe dla wybranych regionów Polski; rozpoznaje i nazywa niektóre zwierzęta egzotyczne;
- wyjaśnia zależności funkcjonowania przyrody od pór roku;
- podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku; wie, jakie zniszczenia w przyrodzie powoduje człowiek (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo);
- identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; podejmuje obowiązki domowe i rzetelnie je wypełnia;
- rozumie co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny i wie, że trzeba do niej dostosować swe oczekiwania;
- wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe);
- rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania;
- jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku;
- jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.;
- wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa;
- zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je;
- uczestniczy w szkolnych wydarzeniach;
- zna najbliższą okolicę, jej ważniejsze obiekty, tradycje; wie w jakim regionie mieszka;
- uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność;

- zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy) i najważniejsze wydarzenia historyczne; orientuje się w tym, że są ludzie szczególnie zasłużeni dla miejscowości, której mieszka, dla Polski i świata;
- wie, jak ważna jest praca w życiu człowieka; wie, jaki zawód wykonują jego najbliżsi i znajomi; czym zajmuje się np. kolejarz, aptekarz, policjant, weterynarz;
- zna zagrożenia ze strony ludzi; potrafi powiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie;
- zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski numer alarmowy 112.